

Talouden sopeuttamistoimet

Kunnanhallitus 22.05.2023 § 130

216/02.02.02.00/2023

Liperin kunnan vuoden 2022 tilinpäätös muodostui 3,3 M€ alijäämäiseksi ja taseeseen kertyneen ylijäämän määrä tippui 0,23 M€. Vuoden 2023 alkuperäinen talousarvio on vain hieman ylijäämäinen ja vuonna 2024 kuntatalous heikkenee muun muassa verohäntien poistumisen ja valtionosuuksien tarkastusten myötä. Kunnanhallitus perusti 20.3.2023 talous- ja strategiatyöryhmän ennakoimaan heikkenevää taloustilannetta.

Pohjois-Karjalassa siirtyvien sotekestannusten kasvuprosentti verrattuna aiempiin valtionosuuslaskelmien arvioihin muodostui tilinpäätösennusteiden valossa valtakunnan suurimmaksi. Pohjois-Karjalan kuntien kannalta tämä tarkoittaa ennakkolisissa valtionosuuslaskelmissa vastaavasti lähes maan suurimpia (euroa/asukas) valtionosuuksien heikentymisiä vuodesta 2024 alkaen. Tämänhetkisen lainsäädännön mukaan leikkaukset jäävät kuntien kannalta pysyviksi. Siirtymätasaus voi parantaa kuntakohtaisia lukuja maksimissaan 60 euroa per asukas viiden vuoden siirtymäajan aikana.

Valtiovarainministeriön 6.4.2023 julkaisemissa ennakkolisissa valtionosuuslaskelmissa huomioitiin kuntien vuoden 2022 tilinpäätösennusteet sotemenojen osalta. Näin ollen myös Siun soten vuoden 2022 loppulasku on huomioitu ensimmäisen kerran Pohjois-Karjalan kuntien sotemenoissa. Liperin kunnan vuoden 2024 valtionosuudet ovat ennakkolisessa laskelmassa peräti 2,8 M€ pienemmät kuin vuonna 2023. Suurin osa valtionosuuksien negatiivisesta muutoksesta selittyy sotekestannusten merkittäväällä kasvulla vuonna 2022. Valtakunnallinen sotekestannusten arvioitua suurempi kasvu aiheuttaa Liperin osalta noin 0,5 miljoonan euron valtionosuusleikkauksen. Muutosrajoittimen ja siirtymätasauksen noin 2,1 miljoonan euron yhteenlaskettu heikkeneminen vuodesta 2023 heijastelee puolestaan kuntakohtaisten sotekestannusten (Siun soten maksuosuus) muutoksen vaikutuksia Liperin kunnan valtionosuuteen vuodesta 2024 alkaen. Loppuosuus valtionosuuksien heikentymisestä selittyy verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen pienentymisellä.

Vaikka sotetehtävät poistuivat uudistuksen myötä kunnilta, esimerkiksi Liperin kunnan vuoden 2024 valtionosuuksiin sotetekijät vaikuttavat ennakkolisten laskelmien mukaan 3,2 miljoonaa euroa valtionosuuksia alentavasti. Uuden kunnan laskennallisten valtionosuustekijöiden ja verotulokompensaatioiden mukaan Liperin kunnan valtionosuudet olisivat näin ollen huomattavasti korkeammat, jos

valtionosuusjärjestelmään ei olisi jätetty merkittävää riippuvuutta siirtolaskentavuosien sotekustannuksista.

Valtiovarainministeriö julkaisi 12.5.2023 lausuntopyynnön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttamisesta. Lausuntoaikaa on 31.5.2023 saakka. Asetusmuutoksilla tulee olemaan vaikutuksia kaikkien kuntien valtionosuuksiin, mutta muutosten vaikutusta esimerkiksi Liperin kunnalle on tässä vaiheessa mahdoton arvioida.

Lopullinen sote-siirtolaskenta perustuu 31.5.2023 mennessä Valtiokonttorille raportoitavaan palveluluokkakohtaiseen raporttiin sekä mahdollisiin asetusmuutoksissa päätettyihin erilliskyselyihin. Lopulliset vuoden 2024 kuntakohtaiset valtionosuuspäätökset saataneen perinteiseen tapaan joulukuun lopulla. Syksyllä ennakkolaskelmat kuitenkin tarjoavat jo huhtikuun laskelmaa tarkempaa tietoa.

Vaikka verotettavien tulojen ennakoidaan kasvavan, jäävät myös vuoden 2024 verotulot selkeästi vuotta 2023 alhaisemmiksi. Tammikuun 2023 verotuloissa on valtakunnallisesti vielä verohäntä, mikä selittyy viimeisellä korkeammalla kuntien jako-osuudella tehdyllä tilityksellä. Huhtikuussa julkaistuissa ennakkolliset vero- ja valtionosuuslaskelmissa Liperin kunnan verojen ja valtionosuuksien yhteissumman ennakoidaan jäävän 3,3 M€ pienemmäksi kuin vuonna 2023.

Huhtikuun kuntasuunnitteluryhmässä arvioitiin vuoden 2024 talousarvionäkymää huomioiden VM:n vuoden 2024 ennakkollinen valtionosuuslaskelma sekä huhtikuun verotuloennuste. Jos mitään toimenpiteitä ei tehdä, vuoden 2024 talousarvion arvioiduksi alijäämäksi muodostui 3,5 M€. Tämä siitäkin huolimatta, että kustannuspuolelle korotuksiksi vuodesta 2023 huomioitiin vain palkkojen vuoden 2024 sopimuskorotukset. Kustannuspaineita aiheuttavat lisäksi muun muassa edelleen korkealla oleva inflaatio, viime vuosia korkeampi korkotaso sekä poistojen kasvu.

Merkittävästi heikentynyt talousnäkyvä vaatii välittömiä toimia. Talous- ja strategiatyöryhmä on kokoontunut kahdesti ja ensimmäisen talouskatsauksen yhteydessä tehdään toimintakatetta parantavia toimenpiteitä jo vuoden 2023 määrärahoihin.

Talouskatsauksessa joudutaan huomioimaan toimintakatetta heikentävänä palkkojen sopimuskorotusten talousarvion laadintavaiheen arvioita korkeampi taso. Talousarviossa varauduttiin palkkojen 2 % sopimuskorotukseen, mikä jäi huomattavasti

toteutuneen palkkaratkaisun kustannuskehityksen alapuolelle. Tämän vuoksi sovitut talouden tasapainottamistoimet on listattu erikseen.

Taloustalouden yhteydessä huomioidaan ensivaiheen sopeuttamistoimet, jotka on ehditty valmistella ja jotka eivät vaadi erillistä päätöksentekoa, vaan voidaan käsitellä osana ensimmäisen taloustalouden talousarviomuutoksia. Rakenteelliset toimet vaativat ajallisesti enemmän valmistelu-aikaa ja toinen talouden tehostamispaketti (koskee vuotta 2023) tuodaan viimeistään toisen taloustalouden ja kolmas (koskee tulevia vuosia) viimeistään talousarviovalmistelun yhteydessä.

Ensimmäisen taloustalouden yhteydessä käsiteltävät talouden tasapainottamistoimilla on 770 000 euron positiivinen vaikutus vuoden 2023 toimintakatteeseen.

Tämän lisäksi elinympäristölautakunta on karsinut vuoden 2023 investointimenot yhteensä 850 000 eurolla. Myös nämä muutokset huomioidaan ensimmäisen taloustalouden yhteydessä. Tällä on selkeä vaikutus myös käyttötalouteen korko- ja poistorasituksen pientymisenä.

Kokousasian oheismateriaalina on huhtikuun 2024 sotesiirtolaskennan vaikutuksia maakunnittain, Liperin kunnan vuosien 2023 ja 2024 valtionosuusien muodostumistekijöiden vertailua sekä listaus ensimmäisessä taloustalouksessa huomioitavista talouden tasapainottamistoimista. Oheismateriaalin ennakkolliset valtionosuuslaskelmat perustuvat VM:n 6.4.2023 julkaisemaan julkiseen aineistoon sekä Kuntaliiton sivuilta saatavaan julkiseen aineistoon.

Vaikutusten arviointi	Kuntastrategian taloustavoitteen turvaaminen
Valmistelija	Talousjohtaja
Esittelijä	Kunnanjohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus merkitsee tiedoksi vuoden 2024 talousarvionäkymän ja ensimmäisen taloustalouden yhteydessä talousarviomuutoksina käsiteltävät ensivaiheen talouden tasapainottamistoimet.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotus.
Lisätietoja	talousjohtaja, p. 050 464 6663